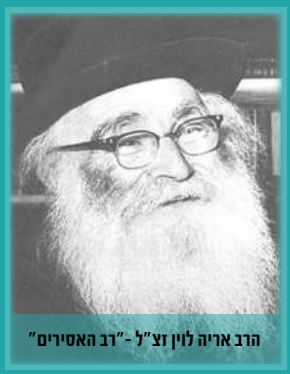
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת עקב

כ"ג אב תשע"ח

גליון מספר 84

דרך חיים

חכמינו למדו שישנו חיוב מהתורה לברך ברכת המזון, כאמור בפסוק "ואכלת ושבעת וברכת". לכאורה לימוד זה אינו מובן, שכן הפסוק מהווה המשך ישיר לשבח הארץ "ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש. ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה, ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת". וכך הבין הרמב"ן, שכיוון שנהיה בארץ ישראל וניזכר בפער שיש בין מצבנו בה למצבנו הקודם במצרים- מיד עלינו להודות על כל הטוב שהטיב עמנו הקב"ה.

אם כן למה נקשרה חובת ההודיה דווקא לעניין האכילה?

בהמשך הפרשה מוזכר שוב הביטוי "ואכלת ושבעת" בפרשיית "והיה אם שמע" לאחר הפסוק "ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך. ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת", ומיד ממשיכה התורה "השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם".

המציאות של השובע עלולה להעבירנו על דעתנו ועל דעת קוננו, לשכוח שה' אלוקינו הוא הנותן לנו כח לעשות חיל. כמו שאומרים חכמינו במדרש "אין אתם עתידין למרוד אלא מתוך אכילה ושתיה ומתוך שלוה" (ילקוט שמעוני רמז תתקמה). לשם כך תוקנה ברכת המזון דווקא כל עוד המזון מתעכל במעינו, משום שמלבד ההודיה על הטובה שנהג עמנו ה' באה ברכת המזון לעורר אותנו לעבדו ולזכרו גם מתוך האכילה והשתייה. לכן מקפידים אנו לברך ברכת המזון על כוס יין מלא כברכת ה', להראות שעל אף שבכח היין להסיטנו מלעבדו- אדרבה, אנו משתמשים בו לעבודת ה'. על כן, בשונה מבתפילה- שיכור חייב בברכת המזון, משום שדווקא מכוחה יוכל להתפקח משכרותו ולשוב אל ה'.

לכן קשרו חכמינו את הברכה על האכילה דווקא לעניינה של האכילה ולא שבח כללי על ארץ ישראל ושינוי מצבנו ביחס להיותנו במצרים, בשביל להוסיף שבח על שבח- לא די שאנו מכירים בשינוי מצבנו לטובה, כי אם זוכרים ודבקים בשפע גם בתוך שפע הברכה והטובה.

שבת שלום ומבורך!

שלכם בהוקרה רבה,

חיים אידלס

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

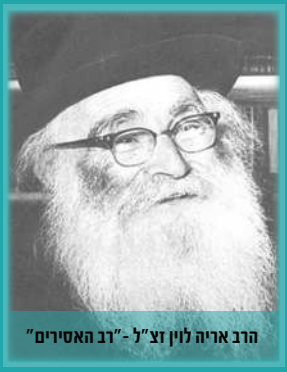
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

כתב הגאון הרב יצחק זילברשטיין, חתן הגרי"ש אלישיב- חתנו של ר' אריה:

מעשה שהיה ביהודי שצעד באחת מסמטאותיה של מזרח ירושלים ונתקל בתהלוכה של חתונה ערבית, וכיוון שהיה זה בתקופה שבה אירעו פיגועים קשים, קילל בלחש את כל משתתפי התהלוכה בקלְלה נמרצת. אחר כך בא אליי אותו יהודי ושאל האם עשה כראוי.

השבתי לו מתוך דברי המדרש "הטרידו הקב"ה (את עשו) בנשואי בת ישמעאל, כדי שלא ירדוף הוא אחר יעקב, ושלח אליפז, ונתפייס בממון". מוכח מזה שלפעמים מגלגל השי"ת את טובתו של עם ישראל על ידי נישואיהם של בת ישמעאל לעשיו, שמתוך טרדת הנישואין הם מרפים מהיהודים, ולכן אולי לא היתה זו הדרך הישרה לקלל את משתתפי החתונה הערבית.

בנוסף לכך, אספר שזקננו רבי אריה לוין זצ"ל נתבקש לפני פטירתו לקלל את שונאי העם היהודי, וסירב. הדור הצעיר של ימינו כבר איננו יודע כמה צרות ומועקות באו בתקופתו של ר' אריה על העם היושב בציון מפני חמת המציק. ולמרות הכל סירב ר' אריה להוציא מפיו קללה, ואמר: 'הרי במקום זה יכול אני לברך את ישראל'.

(עלינו לשבח, הגר"י זילברשטיין)

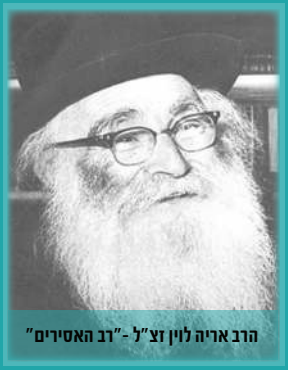
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

אחר אמירת "ברכו" אנו מתחילים את ברכות קריאת שמע. ביום אנו מברכים ב' ברכות קודם קריאת שמע ואחת לאחריה, ובערבית ב' לפניה וב' לאחריה.

ברכות קריאת שמע פותחות בברכת "יוצר" אשר עוסקת בשבחו של השי"ת על כל מערכות השמיים וכיצד כולן אומרות שיר ושבח לפניו. כשבשבת קודש אנו מוסיפים את הפיוט "אל אדון" בתוך ברכה זו, אשר עוסק בשבח זה של מערכות השמיים ליוצרם ובוראם.

יש להקפיד שלא להפסיק בין ברכת "ישתבח" החותמת את פסוקי דזמרא לברכת "יוצר", שכפי המובא בגמרא המפסיק ביניהם עובר עבירה שבשלה יש לו לדאוג לצאת למלחמה. למעשה מותר להפסיק ביניהן לדבר מצוה בלבד, אמנם גם בעניין זה יש חילוק היכן מפסיק. לדוגמא, אדם שהובאו לו טלית ותפילין אחר שסיים את ברכת "ישתבח"- יניחן בברכה. באם קיבלן אחר אמירת הקדיש קודם שאמר "ברכו" יניחם, יברך על התפילין בלבד ועל הטלית יברך אחר תפילת עמידה וימשמש בציציות. אם קיבלן אחר אמירת "ברכו" יניח בלא ברכה כלל ויברך עליהם אחר תפילת עמידה, משום ש"יוצר אור" מהווה המשך ישיר ל"ברכו".

במהלך ברכת "יוצר" אנו מזכירים את קדושה, אשר נקראת בלשון הפוסקים "קדושה דיוצר". נחלקו הפוסקים האם ניתן לומר קדושה זו ביחידות, או שבדומה לקדושה הנאמרת בחזרת הש"ץ גם את קדושה זו יש לומר דווקא במניין. גם לדעה האחרונה ניתן לומר בכל זאת קדושה זו ביחידות, אם מקפיד לאמרה כקורא בתורה בניגון הטעמים. למעשה ניתן להקל לומר "קדושה דיוצר" ביחידות גם בלא טעמים, אך המקפיד לאמרה בטעמיה בכדי לצאת ידי הדעה השניה- תבוא עליו ברכה.

אדם שטעה ובירך "אשר בדברו מעריב ערבים" כפי שאומר בלילה, ומיד תיקן ובירך ברכת "יוצר" כתקנה- יצא ידי חובתו. אך אם לא תיקן עד סיום הברכה ושם חתם "יוצר המאורות" לא יצא ידי חובה וצריך לשוב ולברכה. והוא הדין אם בירך את ברכת "יוצר" כתקנה אלא שחתם "המעריב ערבים" שחוזר ומברך שוב, אלא אם תיקן מיידית כשלא עבר זמן אמירת "שלום עליך מורי ורבי".

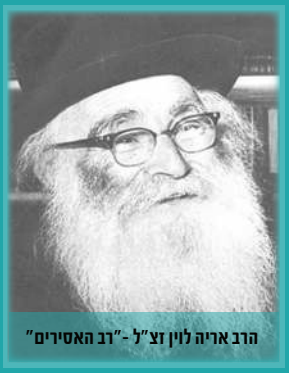
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | האם צריך לברך ברכה ראשונה על גומי לעיסה (מסטיק)?

תשובה | בוודאי, מברך "שהכל נהיה בדברו". כמו שפסק מרן (סי' ר"ב) שמי שמוצץ קנים מתוקות מברך "שהכל", כי א"א לאכול את הקנה עצמו וכל מה שמברכים זה על המתיקות שיוצאת ממנו. ולכן פסק החיי"א (כלל מ"ט) שכל דבר שאדם נהנה מהטעם שבו, אפילו שהוא לא אוכל את הדבר עצמו, צריך לברך עליו "שהכל נהיה בדברו". וכמו שהאריכו האחרונים (באר משה ח"ס סי' נ"ב), וכן פסק היבי"א (ח"ז סי' ל"ג), שאין זה בכלל "טועם ופולט", כי כאן הוא נהנה מהטעם, ולכן דחו את דעת בעל הישכיל עבדי (ח"ח סי' ז') שפוטר מסטיק מברכה.

שאלה | אשתי צריכה לברך "הגומל", ורצתה שאעשה כן בעבורה, האם הבעל יכול לברך "הגומל" עבור אשתו?

תשובה | מרן הב"י הוכיח ממעשה שהובא בתלמוד שאפשר לברך עבור הזולת ולומר "מי שגמלך כל טוב וכו'". אולם בהמשך דבריו נסתפק הב"י בדבר, ובשו"ע (או"ח רי"ט, ד') פסק שאפשר לברך עבור הזולת. ומשמע מדבריו שם שלאו דווקא עבור רבו, וכפי שביאר מרן הרמ"א וכן פסקו הפוסקים (מחצה"ש וא"א מדברי הפמ"ג).

אולם הדבר נתון בספק בין האחרונים, ולכן להלכה נפסוק שתיגש האשה לאחר התפילה לצד עזרת הגברים ותברך "הגומל" והקהל יענה אחריה, או שתשמע את בעלה אומר בעלייתו לתורה, ברכו את ה' המבורך ויכוון על הטובה שה' גמל איתה והיא תכוון לצאת ידי חובת ההודאה בברכתו זאת (כך כתב הא"ר בשם התו"ח).

ויש לדעת שנחלקו הברכ"י והרעק"א האם צריך עשרה בברכת הגומל, לכן למעשה אם מברכת בעצמה נכון להשתדל שתברך בפני עשרה .